

Hartger Wassink

Hartger Wassink is organisatiepsycholoog en werkt als adviseur in het onderwijs.

E-mail: post@hartgerwassink.nl

Dagboek van een adviseur in coronatijd

100 dwaze dagen

Hoe ondergaat een zelfstandig adviseur de coronacrisis? Consultants praten graag over 'uitdagingen' – nou hier had ik mijn uitdaging, de afgelopen maanden. Is het eigenlijk wel zo leuk, om te moeten veranderen? Leuk als je daar zelf voortdurend over praat en schrijft, maar hoe is het om die praatjes op jezelf toe te passen? Vanaf de start van de crisis, begin maart, hield ik 100 dagen lang een dagboek bij. In dit artikel kijk ik terug op die periode aan de hand van enkele citaten.

Dag 1 – Whatsapp

[14:28, 04/03/2020] Hartger: Wat nu als door het coronavirus bijeenkomsten niet doorgaan? Moest ik plotseling aan denken. Zal meevallen denk ik. Maar toch.

[18:47, 04/03/2020] Susanne: Rond 20.15u thuis dan samen koffie.

4 maart 2020

Bovenstaande appwisseling tussen mij en mijn vrouw vond plaats toen we net een weekje terug waren van vakantie. In die vakantie had ik steeds alarmerendere berichten gelezen over de situatie in Noord-Italië. Ik had me afgevraagd waar dit heen ging.

Terug in Nederland ging in eerste instantie iedereen weer vrolijk aan het werk en naar school. Die

woensdag 4 maart waren er officieel 23 besmette gevallen. Van iedere besmetting kon de bron nog worden getraceerd. En toch, de verhalen uit Italië hadden indruk op me gemaakt en ik was er niet gerust op. Vandaar mijn appje. Mijn vrouw nam het gezien haar late en off-topic reactie wat minder zwaar op. Ik kan me niet meer herinneren waar we het tijdens de koffie 's avonds over hadden.

Dag 9 – Twitter

Dat was net alweer de vierde afzegging van een bijeenkomst voor de komende weken. Het zzp-bestaan vergt sterke zenuwen dezer dagen. En een goede financiële buffer.

12:05 · 13 maart 2020

Na de eerste landelijke persconferentie op 11 maart ging het hard. Er werd een intelligente lockdown afgekondigd: iedereen moest zoveel mogelijk thuis blijven. Binnen enkele dagen was mijn agenda volledig leeg, op een paar belafspraken na.

Dat leidde tot dubbele gevoelens. Monter hield ik aanvankelijk de schijn hoog, ook voor mezelf. Eindelijk wat rustiger aandoen. Maar tegelijk ging ik koortsachtig op zoek naar mogelijkheden om de vrijgekomen tijd zo zinnig mogelijk te besteden. Eindelijk tijd om dat boek te schrijven, bijvoorbeeld. Diezelfde week nog sloot ik me twee dagen op in

het appartement van een kennis, die in het buitenland zat en door de omstandigheden voorlopig niet terug zou komen. Maar na twee dagen schrijven overviel me een groot gevoel van zinloosheid. De knagende onzekerheid was niet bevorderlijk voor mijn concentratie.

De week erna had ik een nieuw plan. Ik bracht een speciale uitgave van mijn nieuwsbrief uit om duidelijk te maken dat ik al mijn advieswerk ook online kon doen. Nog nooit had ik op die manier reclame gemaakt voor mijzelf. Erg *unlike me* en mijn klanten reageerden dan ook met een beleefd maar duidelijk stilzwijgen.

Ook dat werd niets dus. De derde week schoof ik maandag om negen uur 's ochtends weer trouw achter mijn bureau. En keek naar de wrakstukken van wat nog maar een week geleden prachtige plannen waren. De mailbox bleef leeg, de telefoon bleef stil. Om me heen raasde de pandemie. Ik dacht aan onze buurvrouw, die als IC-verpleegkundige werkt. Aan leraren en schoolleiders, die met man en macht afstandsonderwijs aan het inrichten waren. Het was tijd om onder ogen te zien, dat 'adviseur' in ieder geval geen vitaal beroep is.

Ik maakte een factuur voor twee telefonische adviesgesprekken die ik de week ervoor had gevoerd, en beantwoordde nog een mail met een vraag over literatuurtips die al zes weken was blijven liggen. Daarna was mijn mailbox echt leeg. Ik besloot rond lunchtijd dat het een mooie werkdag was geweest.

Op onze avondwandeling – doodstil in de stad, ongekend heldere sterrenhemel, geurige frisse voorjaarslucht als op het platteland van Frankrijk – reed een lege stadsbus langs met in plaats van de eindbestemming 'Achter instappen!' op de lichtbalk boven de voorruit. De eenzame chauffeur zat diep weggedoken in zijn uniform achter het stuur.

Dag 28 – Twitter

Video-overleggen gehad vanmiddag met twee netwerken over hoe nu verder als ondersteuners/adviseurs. Het begint in te dalen dat ook voor mijn werk er geen 'normaal' meer terugkomt. En, ik ben eerlijk, daar was ik onvoldoende op voorbereid. #realitycheck #practicewhatyoupreach /1

Leidt tot gemengde gevoelens. Als rechtgeaarde dwarsdenker en gecertificeerd friskijker word ik heel enthousiast en zie ik allerlei mogelijkheden. Praktisch gezien lichte paniek: waar te beginnen en ga ik dat op tijd redden? Fijn deel van die netwerken te zijn daarom /2

Ook ik (wij als beroepsgroep) zullen onder hoge druk terug moeten naar ons bestaansrecht, opnieuw verbinding moeten zoeken met degenen met en voor wie we werken, en de meerwaarde van ons contact verhelderen. Wat is essentieel in ons werk? Wat kan weggelaten worden? /3

De antwoorden zijn soms pijnlijk: veel van wat ik doe vond ik misschien vooral zelf belangrijk. Nu het erop aankomt zal ik weer veel beter moeten luisteren, aan moeten voelen waar ik ertoe kan doen met mijn werk. Ik zwom rustig rond, tot ik een waterval in werd getrokken /4

16:19 · 1 april 2020

Na twee weken lockdown sloeg de onrust toe. Het was niet alleen het financiële aspect dat me zorgen baarde. Al gingen mijn buffers hard met twee studerende kinderen en een nog lang niet afbetaalde hypotheek. Het uitstel van belasting dat de overheid me toekende zorgde op dat punt voor een betere nachtrust. Nee, de onrust kwam toch vooral voort uit de

vraag: doe ik er nog toe, als adviseur? Was mijn werk misschien niet toch te vaak een symbiotisch toneelstukje? Mijn klanten bied ik enige afstand tot de hectiek van alledag en de illusie dat er misschien toch wat orde is te scheppen in de onontwarbare knoop van dilemma's en verwachtingen waar ze dagelijks mee kampen. Daar krijg ik dan weer goed voor betaald. Dus na afloop zijn we allemaal tevreden. Heeft dat het onderwijs vooruitgeholpen? Ik hoop van wel natuurlijk, maar zeker weten doe ik het niet.

Die eeuwige, knagende twijfel kreeg nu plotseling wel heel veel ruimte. Niet alleen omdat er verder niet veel te doen was, maar vooral omdat het erop leek, dat die oude manier van doen voorgoed voorbij was. Als datgene wat ik normaal in een halve dag deed, nu ook in een uurtje Zoomen bleek te kunnen, wat was dan mijn toegevoegde waarde nog?

Dag 33 – Dagboek

Ben aan de slag gegaan met het voorbereiden van een video-sessie die ik morgen heb. Ik word geconfronteerd met mijn gebrek aan routine daarin. Alsof ik mijn eerste training voorbereid. Terug naar een draaiboek, en ik voel onzekerheid. Ik weet niet waar ik op terug kan vallen in de interactie.

6 april 2020

En een tweede schok was dat ik het helemaal niet leuk vond om te veranderen! Dat was een behoorlijke confrontatie, omdat ik nogal van de vernieuwing ben. Ik vond de manier waarop ik mijn werk pre-corona deed, blijkbaar wel comfortabel. Geen bijeenkomst was hetzelfde natuurlijk, ik hield me voor dat ik nooit op routine werkte, maar toch betrapte ik me erop dat ik wel regelmatig dezelfde grapjes maakte.

En nu moest ik plotseling terug naar de tekenta-

fel. Hoe ziet een geslaagde online bijeenkomst eruit? Ik was net als vroeger zomaar weer een dag bezig met het voorbereiden van een interactieve opdracht die maar een half uur zou moeten duren. Nog erger was het gehannes tijdens online bijeenkomsten. Ik voelde me terug in de beginjaren van de beamer, waarmee het ook altijd gedoe was. Maar dan was er altijd wel een ICT'er in de buurt om de juiste resolutie in te stellen. Nu zat ik in mijn eentje op mijn werkkamer te zweten met zes of acht of tien verveeld kijkende gezichten op mijn scherm, die zaten te wachten tot ik Mentimeter eindelijk aan de praat zou hebben gekregen.

Ik merkte hoeveel moeite het mezelf kostte om mijn werk op een nieuwe manier aan te pakken. Dit is dus wat leraren en andere professionals ook doormaken als er iets verandert, realiseerde ik me. Je hebt je ingeslepen routine, met je vertrouwde materialen in een bekend hoekje van de school. Daarmee kun je de wereld aan.

Bestuurders en directeurs zijn eigenzinnig, vaak gewend zelf de agenda van een gesprek te bepalen en ze slikken zeker niet alles voor zoete koek. En dan moet ik zo'n groep in bedwang houden. In een zaaltje weet ik waar ik op moet letten, zonder dat ik het weet. 'Onbewust bekwaam' heet dat. Ik geniet van het spel met zo'n groep. Haal er voldoening uit als het weer een geslaagde bijeenkomst was. Maar nu, online, weet ik niet waar ik op moet letten, ik mis signalen en schat de tijd verkeerd in, waardoor ik niet goed uitkom. Dat maakt onzeker, terwijl ik weet dat ik het best kan.

Dat leidt tot twijfel. Was ik al die tijd misschien niet te veel bezig met wat ik zelf leuk vond om te doen, in plaats van wat de behoefte van de deelnemers was? Dat is nog wel de meest confronterende vraag. Dat is namelijk precies wat ik sommige leraren en schoolleiders verwijt...

Ik mis mijn flap-over en mijn stiften.

Dag 48 – Dagboek

Het idee dat ik een boek zou gaan schrijven, dat is nu alweer lang achter me. De dagen gaan snel. Ze zijn moeilijk uit elkaar te houden ook. Ik onthoud dingen ook niet goed. Ik wilde een stukje over mijn zoon schrijven vorige week, maar ben nu al kwijt waar dat precies over zou moeten gaan.

21 april 2020

Die maand april was achteraf een heel turbulente tijd, maar dan vooral in mijn hoofd. Er was weinig werk, ik had het gevoel dat er weinig uit mijn handen kwam. Maar mijn hersenen maakten overuren. Ik was op zoek naar nieuwe zekerheid. Even overwoog ik zelfs om te solliciteren, toen ik een vacature zag. Maar dezelfde dag nog schoof ik dat idee alweer aan de kant. Het was de onzekerheid over de crisis waardoor de baan me een aantrekkelijke, veilige vluchtheuvel leek. Maar niet voor niets heb ik ooit besloten voor mezelf te beginnen. Even doorzetten toch maar. Tanden op elkaar.

Dag 64 – Dagboek

Wat me houvast geeft is structuur. Toch op tijd opstaan. Toch op tijd achter het bureau zitten. Ook al zijn er geen grote dringende deadlines. Vandaag een hele serie (nou ja, vier) filmpjes opgenomen als start van mijn online aanbod. Ik heb gemerkt dat het niet goed werkt om lang uit te leggen online. Ik kwam op het idee om à la flipping the classroom korte uitleg op te nemen. Dat kunnen deelnemers aan mijn adviestrajecten dan op eigen gelegenheid bekijken, zodat we, als we bij elkaar zijn, ons kunnen richten op het gesprek.

7 mei 2020

Zo ergens in mei kwam er licht aan het eind van de tunnel. Ik vond houvast in een nieuwe benadering van mijn werk. Ik had enkele keren geoefend met korte instructiefilmpjes en die aan anderen voorgelegd. Na een paar keer proberen had ik een vorm gevonden.

Die filmpjes hielpen in het meer interactief maken van online bijeenkomsten. Het zorgde ervoor dat ik zelf minder behoefte te praten – iets wat online ontzettend vermoeiend is voor de toehoorders. Het was ook wel enigszins ontnuchterend om te merken dat ik normaal gesproken, in een live-bijeenkomst, blijkbaar zo lang praat. Als ik me voornam om een filmpje van vijf minuten op te nemen, dan bleek als ik op 'stop' geklikt had het wel acht of negen minuten te duren. Blijkbaar vind ik het ontzettend moeilijk in te schatten hoe lang ik eigenlijk praat.

Ik kreeg allerlei nieuwe ideeën over hoe ik mijn werk kon aanpakken en was volop aan de slag met het uitwerken daarvan.

Dag 82 – Dagboek

Wow! Wat vliegt de tijd. Zo lang al niet meer geschreven. Ik heb de ervaring door een poort te zijn gegaan, een nieuwe wereld in. Er is echt duidelijk sprake van een post-coronatijd voor mijn gevoel. Tegelijk ben ik bang dat ik straks weer gewoon in de drukte duik. En kwijtraak dat ik keuzes wilde maken, meer focus wilde aanbrengen. Mijn hoofd is daar veel mee bezig, het tolt soms van de plannen en ideeën.

25 mei 2020

Zo vloog mei voorbij. Langzamerhand trok het werk weer aan. Mensen begonnen aan online bijeenkomsten gewend te raken en ik had er zelf ook meer handigheid in gekregen. Maar natuurlijk bleef een echte, in-persoonbijeenkomst het ideaal. Gelukkig werd dat vanaf 1 juni weer mogelijk. Dat merkte ik direct aan mijn agenda.

Dag 99 – Dagboek

De agenda stroomt weer vol. Dat is fijn om te merken. Beetje financiële zekerheid is ook wel prettig. Eerst maar een rondje fietsen vanochtend. Heerlijk genoten. 's Middags voor het eerst weer 'in het echt' aan de slag met een groep, NIVOZ Pedagogisch Leiderschap.

11 juni 2020

En zo was ik na bijna 100 dagen coronacrisis weer *back in business*. Ik heb nog steeds niet dat boek geschreven, waarvan ik in maart dacht dat het nu wel snel klaar zou zijn. De druk om iets te bedenken waarmee ik mijn advieswerk voort zou kunnen zetten, was te groot om daar ruimte voor te maken. Evenmin heb ik die hele stapel boeken gelezen, die al maanden ongelezen naast mijn boekenkast staat. Ook hiervoor was ik te onrustig. Wel heb ik meer fietskilometers gemaakt dan voorgaande jaren. Mijn jaargemiddelde van 5000 kilometer op de racefiets had ik er eind juni al bijna op zitten. Dat was ook nodig, om die voortdurende onrust te bestrijden.

'Onrust' is dan ook het sleutelwoord als ik terugkijk. Ik heb het moeilijk gevonden me bij de situatie neer te leggen. Ik kon me slecht concentreren op het ontwikkelen van iets nieuws. Het doet me denken aan Snuffel en Snel, de twee muizen uit het beroemde managementboekje *Wie heeft mijn kaas gepikt?* Ik denk dat ik toch meer van de mensjes Peins en Pieker heb, dan van die twee muisjes. Ik blijf, net als de meesten van ons, toch het liefst bij mijn eigen, oude kaas. Heel logisch.

Maar deze crisis was onontkoombaar. Ik moest wel veranderen. En de troost was dat vrijwel iedereen ermee te maken had. Dus hoewel ik het toen moeilijk heb gehad, kijk ik er nu op terug als een wake-upcall, een moment waarop ik gedwongen werd om eens even een flinke opruiming te houden. De nieuwe routines die ik geleerd heb, hebben me verrijkt. Ik heb scherper zicht op wat de kern van mijn werk is. En ik denk dat ik daarmee een betere bijdrage kan leveren.

Zie ik uit naar een nieuwe dip in de crisis, een tweede lockdown? Nee, niet echt. Maar als hij komt, ga ik hem met iets meer vertrouwen tegemoet. ■